

שיחה לעם

רעיון לפרשת השבוע מעובד ע"פ שיחות הרבי מליובאוויטש

הכוונה המקורית בעשיית העגל

אלא יש לומר, שטעותם נבעה מדימוי ה'כרובים' שהיו על-גבי הארון בקודש-הקדשים, לממוצע' בין הקב"ה לישראל. קולו של ה' יצא מבין הכרובים שהיו במשכן ומשם הגיע לאוזני משה, כנאמר בפסוק: **וַיְדַבְּרֵי אִתָּךְ מֵעַל הַפְּפֹרֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים** (כ"ה, כ"ב). בשל כך, טעו ישראל וסברו שגם ביכולתם לעשות 'ממוצע' כדוגמת הכרובים - עגל הזהב.⁷

[אך ההבדל ביניהם פשוט וברור. המשכן והכרובים נעשו על-פי ציווי ה' ולא היו כמו מציאות נפרדת ונבדלת מהקדושה, כיוון שכל מציאותם היתה רק כדי לקיים את רצון ה'. אבל עגל הזהב נעשה רק בגלל רצונם של ישראל. ומאחר ומעשה העגל לא היה לגמרי בתחום הקדושה, היה ניתן לצאת ממנו חטא של עבודה זרה - חטא העגל].⁸

בפנימיות העניינים,⁹ מציאותם של כל החטאים באה מכך שיש להם נתינת מקום בעולם הקדושה עצמו, בו הם נמצאים בצורה 'עדינה' ביותר. תוכנו של חטא העגל הוא הפירוד מהקב"ה, ושורשו הוא הפירוד וההתחלקות שיש בתורה עצמה. שכן ניתן לפרש עניין אחד בתורה, בכמה אופנים, ואף ל'שבעים פנים בתורה'.¹⁰

כדי לשלול את העבודה-זרה בצורתה המגושמת, עלינו להבטיח שלימוד התורה יהיה כדבעי. על הלומד להיות חדור בקבלת-עול-מלכות-שמים, שכן כאשר חסר הדבר לא יחוש הלומד את האחדות הפשוטה בפירושים השונים שבתורה. ומכאן ישנו חשש שירד אט-אט מדרך התורה, עד שיבוא לידי עבודה-זרה ויכפור ב'אחדותו' של הקב"ה.

אכן, אצל הנשים והטף האמונה והקבלת-עול היו בצורה החלטית ובלתי-מתפשרת. הם היו 'קיים' מעניין הפירוד וההתחלקות, לכן היה מופרך ביותר מצדם להשתתף בעשיית העגל.¹¹

(לקוטי-שיחות חלק יא שיחה א)

⁷ [ראה כוזרי מאמר א' אות צ"ז: שרצו לעשות "עגל מורגש" כמעשה גשמי ונראה, תמורת הלוחות שהיה על משה להביאם. כיוון שכל האומות באותו זמן היו עובדים לצורות שונות, וכמו שציווה ה' על הכרובים. וראה גם במלבי"ם].

ולהעיר שגם המשכן היה כמו 'ממוצע' בין ה' לישראל, ועל ידו שרתה השכינה ביניהם. ואף שעדיין לא נצטוו על בניית המשכן וכליו, מכלי-מקום כבר ידעו שעתיד הקב"ה לצוות על כך (רש"י כ"ו, ט"ו). ובכל אופן, תוכן ועניין המשכן והכרובים היה מובן אצל ישראל גם לפני שנצטוו עליהם [שהרי רצונם לעשות דווקא 'עגל', היה משום שהם ראו במתן תורה את 'פני שור' שבמרכבה העליונה (שמות רבה מב, ה'. וראה ברמב"ן כאן), ומכך הבינו "שהצורה תקבל כח עליון. וכן חשבו על משה" (אבן-עזרא בפירושו הקצר). כלומר, הם חשבו "שהתפרים יש בהם רוח טומאה כמו הנביאים שיש בהם רוח הקודש. וסבורים שהעגל שהיה מדבר ברוח הטומאה כאילו היה מדבר ברוח"ק של מעלה (רשב"ם)].

לאור זאת מובן בפשטות הטעם לכך, שמיד לאחר מ"ת בא האיסור על עשיית כרובים בביה"כ,⁸ כנאמר בכתוב "לא תעשון איתי אלוהים כסף ואלוהים זהב לא תעשו לכם" (כ"ב וברש"י). כיוון שהכרובים חשובים כמו 'ממוצע' בין ישראל לקב"ה, היתה יכולה לעלות מחשבה לעשות כן גם בבתי כנסיות.

אולם, למרות שציווה זה נאמר כבר למשה בהיותו על הר סיני, עדיין הוא לא נמסר לישראל, ולכן לא ראו ישראל כל חסרון בעשיית 'ממוצע' זה של עגל הזהב (ראה תורה שלמה חלק א מילואים סימן יג).

⁹ לקוטי-שיחות ח"כ"ד פר' דברים שיחה א אות ז'. וראה שם באות ו' שרצונם בעגל היה בגלל מחשבתם שאם ה'ממוצע' בין ה' לבנים יהיה קשור יותר לגשמיות העולם, היתה לו השפעה רבה יותר בעולם.

¹⁰ ראה ספר המאמרים קונטרסים חלק א' עמוד 382 ואילך.

¹¹ כמוכח, אין הכוונה חלילה שעניין הפירוד של עבודה-זרה מגיע ומשתלשל מפירושי התורה מצד עצמם, שהרי התורה ופירושיה מאחדים לגמרי עם הקב"ה, אלא שניתנת האפשרות לאדם הלומד לנטות מרגש האחדות שבתורה.

אחד החטאים המרכזיים בתולדות עמי-ישראל היה 'חטא העגל'. בקוראינו את השתלשלות המאורעות בפרשתנו, בולטת השאלה: הלא זמן קצר לפני כן נוכחו כל ישראל במעמד העילאי של מתן-תורה, בו התגלה הקב"ה ואמר להם "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ... לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל!"¹ כיצד עלה על דעתם כעת לעשות עבודה-זרה?²

וביותר ייפלא: כיצד אהרן, למרות גדולתו וצדקותו, עשה בידי הקדושות עגל לעבודה-זרה?³ ההסבר לכך הוא:⁴

כוונתם המקורית של ישראל לא הייתה חלילה למנות תחליף לה', כייאם תחליף להנהגתו של משה רבנו. משה היה אמור לרדת מההר ולשוב אליהם ביום הארבעים לעלייתו, אך ישראל טעו בחישוב הימים (רש"י לב, א). משום כך, לאחר שראו "כִּי בִשְׁשׁ מִשָּׁה לָרְדַת מִן הַהָר", אמרו לאהרן "עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לִפְנֵינוּ כִּי זֶה מִשָּׁה הָאֵישׁ... לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ"⁵. הם ביקשו את עשיית העגל רק כתחליף למשה. אלא שלאחר מכן 'נסחפו' מעט מהם אחרי העגל והחשיבו אותו לעבודה-זרה ממש. מובן אפוא, שבעשיית העגל על-ידי אהרן, לא היה איסור עבודה-זרה.⁶

אך עדיין דרוש ביאור, איך עלה על דעתם שהעגל ישמש תחליף ל"משה איש האלוקים" (דברים לג, א). הלא משה רבנו היה 'ממוצע המחבר' בין עמי-ישראל לקב"ה, כנאמר: "אֲנֹכִי עִמָּד בֵּין ה' וּבְיַעֲיָכֶם" (דברים ה, ה). כיצד 'עגל זהב' יכול להוות תחליף ל'איש אלוקים'!?

¹ פרק כ' פסוקים ב"ד. יתירה מזו, ישראל שמעו את הקולות שיצאו מפי הגבורה מכל הכיוונים (רש"י שם פסוק ב'), ואף ראו את הקולות הללו (שם פסוק ט"ו וברש"י) [נתבאר במסגרת זו לפרשת יתרו].
² אמנם היה זה כתוצאה ממעשה שטן, שהראה להם "דמות חושך ואפלה וערוביאי" כדי שיאמרו "והיא מת משה" (רש"י פרק ל"ב פסוק א'). אך מכלמקום עדיין לא מובן כלל, מדוע מיתת משה הייתה אמורה לגרום להם ליפול בתהום של עבודה-זרה - 'מאיגרא רמא לבירא עמיקתא'.

³ רש"י פרק ל"ב פסוק ד' בפירושו השני. וכן משמע בפשטות מלשון הפסוק "ויצר אותך בחרט ועשהו עגל מסכה", שאהרן עצמו יצר את העגל [כלומר, אהרן צר את צורת העגל, אבל את הכנסת רוח החיים עשו המכשפים, כדברי רש"י]. אך מדברי אהרן למשה "ואשליכיהו באש ויצא העגל הזה" (פסוק כ"ד), משמע בפשטות שאהרן לא עשה את העגל, כפי פירושו הראשון של רש"י. כאן. [אבל אפשר להדיחק ולפרש שהוא השליך לאש את העגל ללא רוח חיים והוא יצא חי (גור-אריה)].
⁴ ראה אבן-עזרא, רמב"ן, חזקוני ועוד.

⁵ פסוק א'. בדבריהם הבהירו גם את כוונת אמירתם "עשה לנו אלוהים", שזהו רק במקום משה, והמשך דבריהם "אשר ילכו לפנינו". כלומר, הם רצו מנהיג מורה-דרך כמו שהיה משה. לפי זה, המילה 'אלוהים' כאן מתפרשת כמרות (ראה פרק ד' פסוק ט"ז וברש"י: ואתה תהיה לו לאלוהים - לרב ולשר. פרק ז' פסוק א' וברש"י: ראה נתתיך אלוהים לפרעה - שופט ורודה).

⁶ בדרך ההלכה יש לומר שאהרן לא עבר על איסור עבודה-זרה, כיוון שהזבח לא היה שלו ולא היה ביכולתו לעשותו 'עבודה זרה' ולאוסרו, שהרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו (עבודה-זרה דף נ"ג עמוד ב'). ואף שהוא לקח מיד ישראל את הזהב, הרי כיוון שלא רצה לקנות אותו כלל (כמדגש בדברי לישראל "הביאו אלי", ולא 'ותתנו לי') - לא קנהו נגד רצונו (חתם-סופר חלק יורה דעה סימן ש"ג. קצות-החושן סימן ער"ה סעיף כ"ה).

ואף שאהרן עשה 'מעשה' בוהב (ומעשה אוסר גם דבר שאינו שלו), הרי לדעת פוסקים רבים מעשה 'ישראל' אינו אוסר (אנציקלופדיה-תלמודית ערך 'דבר שאינו שלו'). ואף שישראל רצו שהוא יעשה מהזבח עבודה-זרה, הרי גילוי דעתם לבדו אינו מועיל ללא מעשה מצידם (כדמוכח מלשון הרמב"ם בהלכות עבודה-זרה פרק ח' הלכה ג' "שזקיפתה מעשה", וכן מוכח משאלת הגמרא במסכת עבודה-זרה דף נ"ג עמוד ב' על זקיפת ביצה). ובכלל, אם אהרן לא התכוון לאיסור כלל (שהרי אמר להם "הג לנו מחר"), אין רצונם וגילוי דעתם מועילים כלום [וראה בלקוטי-שיחות חלק ל"ו עמוד 268 שאכן מצד ההלכה עוברים על האיסור "לא תעשה לך פסל" גם לפני שנעשית העבודה-זרה, אך ישראל עדיין לא נצטוו על כך. וראה עוד שם חלק כ"ד פרשת דברים שיחה א' הערה 32 (על-פי דברי הספורנו בשמות פרק כ' פסוק ד') שגם עשיית עגל ללא מטרה לעובדו - אסורה].